

HUDUDLAR INVESTITSIYA MUHITINI OSHIRISH MUAMMOLARI

Hoshimov Jahongir Ravshanbek o‘g‘li

*iqtisodiyot fanlari bo‘yicha
falsafa doktori (PhD)
baholash ishi va investitsiyalar
kafedrası mustaqil izlanuvchisi
Toshkent moliya instituti*

*E-mail: hoshimovjahongir47@gmail.com
ORCID.org/0009-0001-9604-4395*

Annotatsiya

Maqolada hududlarning investitsion muhiti, ularning iqtisodiy rivojlanishida xorijiy investitsiyalarning tutgan o‘rni, mamlakat hududlariga xorijiy investitsiyalarni jalb qilish yo‘llari yoritilgan. Hududlar investitsiya muhitini oshirishning ilmiy-nazariy asoslari o‘rganib chiqilgan. Investorlar uchun investitsion muhit va mamlakat jozibadorligini namoyon etadigan reytinglar va hududlarning investitsion jozibadorligini aniqlash ko‘rsatkichlari ko‘rib chiqilgan. Shuningdek hududlar investitsiya muhiti jozibadorligini oshirish bo‘yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: investitsion jozibadorlik, investitsion jozibadorlik indeksi, investitsiya muhiti, investitsion salohiyat, investitsiya, xorijiy investitsiya, reyting.

ПРОБЛЕМЫ ПОВЫШЕНИЯ ИНВЕСТИЦИОННОГО КЛИМАТА РЕГИОНОВ

Хашимов Жахангир Равшанбек оглы

*доктор философии (PhD) по
экономическим наукам
независимый исследователь кафедры
оценочного дела и инвестиций
Ташкентский финансовый институт*

*E-mail: hoshimovjahongir47@gmail.com
ORCID.org/0009-0001-9604-4395*

Аннотация

В статье анализируются инвестиционный климат регионов, роль иностранных инвестиций в экономическом росте регионов, пути

привлечения иностранных инвестиций в регионы нашей страны. Изучены научно-теоретические основы улучшения инвестиционной среды регионов. Рассмотрены рейтинги, которые показывают инвестиционную среду и привлекательность страны для инвесторов и элементы определения инвестиционной привлекательности регионов. Также разработаны предложения и рекомендации по повышению привлекательности инвестиционной среды регионов.

Ключевые слова: инвестиционная привлекательность, индекс инвестиционной привлекательности, инвестиционный климат, инвестиционный потенциал, инвестиции, иностранные инвестиции, рейтинг.

PROBLEMS OF INCREASING INVESTMENT CLIMATE REGIONS

Khoshimov Jakhongir Ravshanbek oqli

Doctor of Philosophy in Economics (PhD)

Department of "Evaluation work and investments"

independent researcher

Tashkent Institute of Finance

E-mail: hoshimovjahongir47@gmail.com

ORCID.org/0009-0001-9604-4395

Abstract

The article describes the investment environment of the regions, the role of foreign investments in the economic development of the regions, ways of attracting foreign investments to the regions of our country. The scientific-theoretical basis of improving the investment environment of the regions has been studied. Ratings that show the investment environment and attractiveness of countries for investors and the elements of determining the investment attractiveness of regions are considered. Also, proposals and recommendations on increasing the attractiveness of the investment environment of the regions have been developed.

Keywords: investment attractiveness, investment attractiveness index, investment climate, investment potential, investment, foreign investment, ratings.

Kirish

Rivojlangan va rivojlanayotgan davlatlar tajribasidan ma'lumki, hududlarga investitsiyalarni jalb etishdagi asosiy mezonlardan biri – investitsiya muhitini yaxshilash, uning jozibadorligini ta'minlash, hududlardagi ishlab chiqarish infratuzilma tarmoqlari va ishlab chiqarish kuchlarini qulay tarzda joylashtirish

orqali ishbilarmonlik muhitini rivojlantirish hisoblanadi. Bugungi kunda “To‘g‘ridan-to‘g‘ri xorijiy investitsiyalar oqimi 2022 yilda pandemiyadan oldingi holatga qaytdi va 1,6 trln AQSH dollarni tashkil etdi. Bunda transchegaraviy bitimlar va xalqaro loyihalarni moliyalashtirish ko‘lami keskin kengaydi. Biroq rivojlanayotgan mamlakatlarda investitsiya muhitining tiklanishi zaifligicha qolmoqda. Hozirda dunyoda kechayotgan notinch ijtimoiy-siyosiy vaziyat oziq-ovqat, yoqilg‘i, moliyaviy inqirozlar va hali hanuzgacha davom etayotgan COVID-19 pandemiyasi hamda iqlim o‘zgarishlari investitsiya muhitidagi stressni yanada kuchaytirmoqda” [1].

O‘zbekistonda so‘nggi yillarda xorijiy investitsiyalarning o‘sishi asosan davlat kafolati ostida kirib kelayotgan mablag‘lar va xalqaro moliya tashkilotlarining kreditlari hisobiga yuz bermoqda. Ushbu hududlarda iqtisodiyotning raqobatdoshligini oshirish, investitsiya muhitini yaxshilash, investitsiya risklarini kamaytirish, kadrlar salohiyatini oshirish orqali investorlarning iqtisodiyotimizga bo‘lgan to‘liq ishonchini shakllantirishni taqozo etadi.

Adabiyotlar sharhi

Tahlil qilinayotgan mavzu hududlar investitsiya muhitini bilan bog‘liq ekan, dastlab biz investitsiya muhitiga turli iqtisodchi olimlar tomonidan berilgan ta‘riflar va ilmiy-nazariy qarashlarni qiyosiy tahlil qilamiz.

J. Deniyels va L. Radeba kabi olimlar “investitsiya muhiti” tushunchasini “biznes muhiti” tushunchasiga nisbatan o‘zaro sinonim sifatida baholab, o‘tgan asrning 70-80-yillardagi transmilliy korporatsiyalar (TMK) hozirda biznes muhiti talablariga moslashuv shartlarini to‘liq ko‘chirib olishga ulgurishganliklarini ta‘kidlaydi [2].

Investitsiyalar, xorijiy sarmoyalar, investitsiya muhiti jozibadorligini oshirish masalalari N.Levensev, G.Kostyunina, Yu.Leonova, A.Neshitoy, I.Tkchayenko, Ye.Xazanovich va boshqalarning ilmiy ishlarida tadqiq etilgan. Jumladan, N. Levensev va G. Kostyuninalar tomonidan xorijiy mamlakatlarning investitsiya siyosati, prinsiplari, ustuvor yo‘nalishlari, o‘ziga xos xususiyatlari hamda kapitalning xalqaro harakati kabilar ochib berilgan [3].

E. Xazanovchining ilmiy ishlarida iqtisodiy taraqqiyotni ta‘minlashda xorijiy investitsiyalarning roli, iqtisodiyotga xorijiy investitsiyalarni jalb qilish shakllari, qulay investitsiya muhitining chet el sarmoyalarini jalb qilishdagi roli tadqiq etilgan hamda xorijiy sarmoyalarni faol jalb qilish bo‘yicha tavsiyalar ishlab chiqilgan [4].

Perniya Ernesto, Salas Djon Maykl Yan Sioson tomonidan olib borilgan

tadqiqot natijalariga asosan, investitsion muhit keng ma'noda investitsiyalar bilan bog'liq daromad va xavflarga ta'sir qiluvchi mavjud va kutilayotgan siyosat, institutsional va xatti-harakatlar muhiti sifatida ta'riflanishi mumkin [5].

Shuningdek mahalliy iqtisodchi-olimlardan A.Vaxabov, Sh.Xajibakiyev, N.Mo'minovlar investitsiya muhiti to'g'risida quyidagilarni ta'kidlab o'tadilar: “Investitsiya muhiti – bu xorijiy kapital qo'yilmalarining qaltislik darajasini va ulardan mamlakatda samarali foydalanish imkoniyatlarini oldindan belgilaydigan iqtisodiy, siyosiy, yuridik va ijtimoiy omillar yig'indisidir. “Investitsiya muhiti” kompleks, ko'p qirrali tushuncha bo'lib, milliy qonunchilik, iqtisodiy shart-sharoitlar (inqiroz, o'sish, stagnatsiya), bojxona rejimi, valyuta siyosati, iqtisodiy o'sish sur'atlari, inflyatsiya sur'atlari, valyuta kursining barqarorligi, tashqi qarzdorlik darajasi kabi ko'rsatkichlarga ega [6].

Tahlil va natijalar

Xorijiy investorlar biror bir mamlakat iqtisodiyotiga investitsiyalarini kiritishi bilan bog'liq bo'lgan qarorlarni qabul qilishi uchun o'sha mamlakat biznesni tashkil etish va uni yuritish uchun yaratgan shart-sharoitlari, investitsion muhitni sog'lomlashtirish bo'yicha olib borayotgan ijtimoiy-iqtisodiy siyosati, xususan, xorijiy kompaniyalarning hech qanday moneliksiz kirib kelishi, faoliyat olib borishi uchun maxsus iqtisodiy zonalarining tashkil etilgani, soliq va boshqa moliyaviy imtiyozlarning mavjudligiga e'tibor qaratishadi.

Shuning uchun ham ko'pgina rivojlangan transmilliy kompaniyalar (TMK) to'g'ridan-to'g'ri investitsiyalarni biror bir mamlakat iqtisodiyotiga kiritishdan oldin xalqaro reyting agentliklari tomonidan e'lon qilinadigan, xususan, Jahon bankining «Biznesni yuritish», Butunjahon iqtisodiy forumining «Global raqobatbardoshlik indeksi», Tinchlik uchun jamg'armasining «Davlatlarning faoliyatsizlik indeksi» kabi reyting ko'rsatkichlariga jiddiy diqqat qaratishadi (1-jadval).

Mamlakatning investitsion jozibadorligi bir qancha omillarga, ya'ni siyosiy, iqtisodiy, ijtimoiy, madaniy, tashkiliy-huquqiy va jug'rofiy omillarga bog'liqdir. Ushbu omillardan kelib chiqib, investorlar mamlakatga investitsiyani kiritish yoki kiritmaslik to'g'risida qaror qabul qilishadi. Jahon banki tomonidan «Doing Business» hisobotida turli mamlakatlarning 6700 dan ortiq ekspertlari tomonidan 189 ta mamlakatning biznesni yuritish bo'yicha (jami 10 indikatori) reytingi e'lon qilib boriladi.

Mazkur reytingda aks etgan barcha ko'rsatkichlarni ham mukammal deb bo'lmaydi, albatta. Ularda quyidagi muhim omillar: makroiqtisodiy siyosat, infratuzilmalarning sifati, ishchi kuchining malakasi, valyuta kurslarining tebranib turishi, investorlarning fikri, korrupsiyaning xavfi va uning darajasi bilan bog'liq

omillar aks etmasdan qolgan.

1-jadval.

Investorlar uchun investitsion muhit va mamlakatlar jozibadorligini namoyon etadigan reytinglar*

Reyting	Reytingni tuzuvchi tashkilot	Baholanadigan parametr	Axborot manbai
Biznesni yuritish	Jahon banki	Biznesni yuritish uchun huquqiy muhit	Statistik va huquqiy axborotlar, ekspertlardan so‘rovnomalar
Global raqobatbardoshlik indeksi	Butunjahon iqtisodiy forumi	Mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy parametrlari	Statistik axborot va kompaniya rahbarlaridan olingan so‘rovnomalar
Davlatlarning faoliyatsizlik indeksi	Tinchlik uchun jamg‘armasi	Mamlakatda istiqomat qilayotgan aholi va faoliyat yuritayotgan kompaniyalar uchun mavjud risklar	Axborotni to‘plash va tahlil qilishning ichki tizimi

*Muallif tomonidan internet saytlari asosida tayyorlangan.
<http://www.doingbusiness.org>, <http://weforum.org>, <http://ffp.statesindex.org>

Butunjahon iqtisodiy forumi tomonidan e‘lon qilinadigan raqobatbardoshlik indeksida mamlakat va unda mavjud bo‘lgan institutlarning o‘rta muddatli davrda barqaror iqtisodiy o‘shishini ta‘minlash imkoniyatlari bo‘yicha ma‘lumotlar e‘lon qilib boriladi. Juda katta hajmdagi statistik ma‘lumotlar banki va kompaniyalar boshqaruvchilaridan o‘tkaziladigan so‘rovnomalar asosida jami 113 nomdagi o‘zgaruvchilar bo‘yicha Global raqobatbardoshlik indeksi (The Global Competitiveness Index) hisoblab chiqariladi. Umumiy foydalanish mumkin bo‘lgan statistik ma‘lumotlar jami ma‘lumotlarning 1/3 qismini tashkil etadi, qolgani esa turli xildagi anketa-so‘rovnomalari asosida to‘planadi.

Hududning investitsion jozibadorligini aniqlashning usul va vositalari keltirilgan bo‘lib, foydalanilgan formulalar investitsiyalar jozibadorligini integral baholashga xizmat qiladi (2-jadval).

2-jadval.

Investitsion jozibadorlikni aks etadigan ko‘rsatkichlar tizimi

Guruh	Ko‘rsatkich
1. Iqtisodiy jozibadorlik	Makroiqtisodiy barqarorlik (mb) Mehnat bozorining samaradorligi (mbs) Infratuzilmalarning sifati (is) Instutlarning sifat darajasi (isd) Ichki bozorning imkoniyati/hajmi (ibh) Texnologiyalarning rivojlanish darajasi (trd)

	Innovatsion salohiyat (is)
2. Huquqiy jozibadorlik	Huquqiy nuqtai nazardan biznes qilish uchun yaratilgan qulay sharoitlar
3. Investitsiyalash jarayonida risklar	Demografik bosimning darajasi (dbd) Olib borilayotgan siyosatdan va hayotdan norozi bo‘lgan aholining qatlami (nb) Davlat tuzilmalarida avj olgan korrupsiya holati (dtk) Inson huquq va erkinliklarining poymol bo‘lish darajasi (ihepb) Yuqori boshqaruv guruhlarining ta’sir ko‘rsatish darajasi (ybog) Davlat xavfsizlik organlarining ta’sir ko‘rsatish darajasi (dxot) Boshqa davlat/hududlarning ta’sir ko‘rsatish darajasi (bt)

*Schwab K. World Economic Forum: The Global Competitiveness Report. Geneva: World Economic Forum, 2015.

Butunjahon iqtisodiy forumi iqtisodiy jozibadorlikni aniqlashda quyidagi formuladan foydalanadi:

$$IJ = mb + mbs + is + isd + ibh + trd + is \quad (1)$$

IJ – iqtisodiy jozibadorlik bo‘yicha davlatga berilgan ball.

Huquqiy jozibadorlikni aniqlashda biznesni yuritish reytingidan foydalaniladi.

$$HJ = \frac{1}{DB} \quad (2)$$

Bu yerda: HJ – huquqiy jozibadorlik;

DB – Doing businessda davlatning reytingi.

$$risk = \frac{1}{dbd + nb + dtk + ihepb + ybog + dxot + bt} \quad (3)$$

Bu yerda, risk – investitsiyalash jarayonida riskning mavjudlik darajasi: ko‘rsatkich qiymati qanchalik katta bo‘lsa, kapital qo‘yilmalarni joylashtirishda risk darajasi shunchalik kichik bo‘ladi.

Navbatdagi loyiha – Tinchlik jamg‘armasi (The Fund for Peace) tomonidan 12 ta tamoyil asosida uchta guruhga (iqtisodiy, ijtimoiy va siyosiy) bo‘lgan holda, investitsion muhitni anglatuvchi davlatning faoliyatsizlik indeksidir. Ijtimoiy guruh doirasida demografik bosim darajasi, migratsiya darajasi, hayotdan norozi bo‘lganlar soni, davlatdan chiqib ketgan emigrantlar; iqtisodiy guruh doirasida iqtisodiy o‘shishning nomutanosibligi, iqtisodiy beqarorlik darajasi; siyosiy guruh doirasida davlat tuzilmalarining kriminalga aloqadorligi, jamoat tashkilotlari xizmatining sifati, inson manfaatlari va qonunlarning poymol bo‘layotganligi, turli guruh va urug‘larning ta’sir doirasi, boshqa davlatlarning mamlakatning ichki ishlariga aralashuvi kabi omillar inobatga olinadi [7].

Investitsiya muhiti juda keng ma’nodan ishlatiladigan tushuncha bo‘lib,

investor tomonidan hisobga olinadigan barcha muammolar va masalalarni o‘z ichiga qamrab oladi. Investor tomonidan ma’lum bir davlatga investitsiya qilishning qulay va noqulay tomonlari baholanadi, shu bilan bir qatorda, o‘z kapitalini kiritmoqchi bo‘lgan mamlakat mafkurasi, siyosati, iqtisodiyoti va madaniyatiga katta ahamiyat beriladi.

Investitsiya muhitining har tomonlama va chuqur tahlil qilinishi asosida investitsiya riski aniqlanadi. Investitsiya muhiti va tavakkal darajalari bir-birlariga teskari nisbatdadir. Ya’ni investitsiya muhiti qanchalik qulay bo‘lsa, investorning tadbirkorlik riski shunchalik past darajada bo‘ladi va bu investorlarning kirib kelishini ko‘paytiradi. Aksincha, investitsiya muhiti noqulay bo‘lsa, risk darajasi yuqori bo‘ladi. Bu esa investitsiya qabul qiluvchi tomonning sarf-xarajatlari o‘shishiga olib keladi [8].

Ma’lumki, har bir hududga xos tabiiy, iqlim shart-sharoiti, iqtisodiy resurslarning taqsimlanish xususiyatlari ularning moliyaviy-investitsion salohiyatiga ta’sir etadi. Ushbu hududlarga xos xususiyatlar asosiy kapitalga kiritilgan investitsiyalar va, xususan, xorijiy investitsiyalarning tarmoq tarkibi bo‘yicha ham hududiy faqlanishlarni keltirib chiqaradi.

Investitsiyalar samarasini mezo darajada baholash uchun investitsiya multiplikatoridan foydalaniladi. Multiplikator samarasi koeffitsiyenti hududlar iqtisodiyot tarmoqlariga kiritilayotgan investitsiyalar hajmining o‘shishi orqali yalpi hududiy mahsulot hajmi o‘shishiga erishilishini ifodalaydi. Investitsion faollik ko‘rsatkichlari Spearman korrelyatsiya koeffitsiyentlari yordamida xisoblab chiqilgan reyting natijalari 3-jadvalda ifodalangan.

3-jadval.

O‘zbekiston Respublikasi hududlarida investitsiyalarni boshqarish tizimini baholash natijalari*

Hududlar	Hududda investitsion salohiyatni boshqaruv samaradorligi koeffitsiyenti (K1)	Hududda investitsion faollik darajasi bo‘yicha koeffitsiyenti (K2)	Hududga jalb etilgan sarmoyaning daromadlilik ko‘rsatkichlari (K3)	Reyting	
				r (sp) ko‘rsatkich	Rang
Andijon	12,96	2,16	16,38	0,345	C
Buxoro	5,94	3,24	8,44	0,150	C
Jizzax	8,1	2,97	13,33	0,431	C
Qashqadaryo	6,48	1,89	12,27	-0,577	A
Navoiy	8,64	1,89	13,07	-0,473	A
Namangan	10,26	1,08	12,42	0,518	C
Samarqand	7,02	1,62	15,18	0,564	C
Surxondaryo	7,56	1,89	9,63	-0,086	A
Sirdaryo	7,56	1,08	9,54	0,100	B
Toshkent	7,02	1,62	12,90	0,086	B
Farg‘ona	7,56	2,7	14,16	-0,441	A
Xorazm	6,48	2,7	9,72	0,132	B
Toshkent sh.	6,48	2,16	19,18	0,709	C

* Muallif ishlanmasi.

Hududlarning investitsion jozibadorlik indeksi oltita element asosida hisoblanadi va shu bo‘yicha integral indeks aniqlanadi. Olingan ma’lumotlarga ko‘ra, hududlarning investitsion jozibadorligini uchta guruhga bo‘lish mumkin: investitsiya muhiti juda yaxshi bo‘lgan guruh; investitsiya muhiti o‘rta darajada bo‘lgan guruh; investitsiya muhiti darajasi juda past bo‘lgan guruh. Buni biz quyidagi jadval ma’lumotlaridan bilib olishimiz mumkin (4 -jadval).

Birinchi guruhga Toshkent shahri, Toshkent, Qashqadaryo, Andijon va Farg‘ona viloyatlari kiradi hamda ular investorlar uchun eng qulay investitsion imkoniyatlarga ega hudud hisoblanadi (indeks 0,755-0,347). Investitsion jozibadorlikning yuqori bo‘lishi ushbu hududlarda tabiiy ijtimoiy-iqtisodiy salohiyat, infratuzilma, jumladan, transport va axborot-kommunikatsiya tarmoqlarining rivojlanish darajasi yuqoriligi bilan belgilanadi [9].

Ikkinchi guruhni Samarqand, Buxoro, Navoiy va Namangan viloyatlari tashkil etadi (indeks 0,322-0,288). Ushbu hududlar xorijiy investorlarning qazib oladigan va qayta ishlaydigan korxonalar faoliyat ko‘rsatayotganiga qiziqishi bilan belgilanadi.

4-jadval.

Hududlarning investitsion jozibadorligini aniqlash elementlari*

№	Hududlar	Hududning umumiy iqtisodiy rivojlanish darajasi	Hududning moliyaviy resurslar bilan ta'minlanishi	Investitsion infratuzilmaning rivojlanish darajasi	Hududning demografik tavsifi	Institsional o'zgarishlar va rivojlanish darajasi	Hududning investitsion faoliyat xavsizligi darajasi	Mutloq integral ko'rsatkich
1.	Qoraqalpog'iston	0,0064	0,121	0,085	0,222	0,559	0,535	0,234
2.	Andijon	0,341	0,151	0,276	0,426	0,560	0,594	0,367
3.	Buxoro	0,304	0,144	0,165	0,413	0,509	0,511	0,315
4.	Jizzax	0,198	0,049	0,075	0,388	0,496	0,506	0,151
5.	Qashqadaryo	0,362	0,542	0,266	0,382	0,370	0,386	0,382
6.	Navoiy	0,536	0,189	0,218	0,348	0,348	0,439	0,338
7.	Namangan	0,141	0,118	0,183	0,374	0,531	0,554	0,285
8.	Samarqand	0,181	0,234	0,154	0,401	0,607	0,522	0,322
9.	Surxondaryo	0,150	0,101	0,104	0,324	0,549	0,422	0,250
10.	Sirdaryo	0,185	0,037	0,147	0,320	0,317	0,723	0,247
11.	Toshkent	0,434	0,197	0,366	0,493	0,611	0,362	0,404
12.	Farg'ona	0,317	0,241	0,331	0,470	0,289	0,573	0,347
13.	Xorazm	0,171	0,113	0,199	0,310	0,529	0,535	0,284
14.	Toshkent sh.	0,837	0,793	0,701	0,820	0,580	0,845	0,755

* Asqarova M.T., Hakimov H.A. Makroiqtisodiy siyosat. O‘quv qo‘llanma. T.: TDIU, 2016. 314 b.

Uchinchi guruhga nisbatan kam rivojlangan hududlar – Xorazm, Surxondaryo, Jizzax, Sirdaryo viloyatlari va Qoraqalpog‘iston Respublikasi kiradi (0,284-0,234). Bu hududlarda boshqa hududlarga nisbatan mavjud infrastruktura holatining yetarli darajada rivojlanmaganligi, tabiiy iqtisodiy, investitsiya muhitining a‘lo darajada emasligi mazkur hududlarga xorijiy investitsiyalarni jalb

qilishda davlatning ishtiroki yuqori bo‘lishi lozimligini belgilaydi.

Mamlakat hududlariga xorijiy investorlarni keng jalb qilishda hududlarning investitsion jozibadorlik ko‘rsatkichidan tashqari boshqa bir nechta alohida ko‘rsatkichlar orqali ham hududning iqtisodiy-investitsion salohiyatini aniqlash mumkin bo‘lib, ular, eng avvalo, investitsiya faoliyatiga doir (umumiy) hududiy huquqiy asoslarning yaratilganligi hamda amal qilish darajasi, hududlarning yalpi hududiy mahsuloti, tadbirkorlikni boshlash va ishbilarmonlik muhiti indeksi, hududlardagi mavjud infrastruktura hamda ishchi kuchining malakasi, tabiiy resurslar salohiyati va boshqalardir. Har bir investor hududlarga berilgan alohida imtiyoz yoki qo‘shimcha yengilliklar bor yoki yo‘qligi bilan ham qiziqadi. Hududlarda yuqoridagi ko‘rsatkichlarning talab darajasida ekanligi esa investor uchun kafolat vazifasini bajaradi.

Xulosa

Mazkur tadqiqot doirasida quyidagi xulosalarni shakllantirishga muvaffaq bo‘lindi:

1. O‘zbekiston hududlarining ijtimoiy-iqtisodiy salohiyatini inobatga olgan holda, Davlat statistika qo‘mitasi tomonidan har bir hududning (viloyatlar, Toshkent shahri va Qoraqalpog‘iston Respublikasi) investitsion muhit jozibadorligi bo‘yicha «Yillik statistik xarita» e‘lon qilib borilishini yo‘lga qo‘yish maqsadga muvofiqdir. Ushbu xaritadan quyidagi ko‘rsatkichlarning joy olishi maqbul hisoblanadi: investitsiyalarning iqtisodiy samaradorligi; hududning rivojlanish salohiyati; soliq siyosatining asosiy tarkibiy qismlari; hududning tabiiy-geografik va infrastruktura salohiyati; fuqarolik indeksi va boshqalar. Bunda aholining ijtimoiy faolligi, boshqaruv samaradorligi, ta‘lim olish va sog‘liqni saqlash xizmatlaridan foydalanish imkoniyati, turli xildagi ijtimoiy-iqtisodiy ma‘lumotlarga ega bo‘lishlik, ularning ochiqligi, mahalliy hokimiyatning aholi bilan yaqinligi va hamkorligi bilan bog‘liq bo‘lgan tarkibiy ko‘rsatkichlar qamrab olinadi.

2. Mamlakat hududida mavjud tabiiy-resurs salohiyatini hisobga olgan holda, hududiy investitsiya siyosatini ishlab chiqish va amalga oshirish. Bunda tabiiy-resurs, iqtisodiy, investitsion salohiyati yuqori bo‘lgan Toshkent shahri, Toshkent, Samarqand, Farg‘ona viloyatlariga imtiyozlar nisbatan kam yoki umumiy bo‘lgan qattiq investitsiya siyosatini, Jizzax, Sirdaryo, Surxondaryo, Qoraqalpog‘iston kabi hududlarga esa imtiyozlari nisbatan ko‘proq bo‘lgan yengilroq investitsiya siyosatini amalga oshirish.

3. Ishchi kuchiga talab yuqori hududlar va ish o‘rinlari kam hududlarda alohida imtiyozlar joriy qilish (misol uchun, Farg‘ona, Namangan va Andijon

viloyatlarida ishchi kuchi soni ko‘pligi va ish o‘rni o‘rtasida nomutanosiblik mavjudligi bois yaratilgan har bir ish o‘rni uchun imtiyozlar berish) lozim.

4. Hududlar investitsiya muhitini oshirish bo‘yicha quyidagi taklif va tavsiyalar ishlab chiqildi:

Respublika iqtisodiyotiga bevosita kapital mablag‘larni keng jalb qilishni ta‘minlaydigan huquqiy, ijtimoiy-iqtisodiy va boshqa shart-sharoitlarni muntazam takomillashtirish;

Respublikamizga jahon darajasidagi texnologiyani yetkazib berayotgan, iqtisodiyotning zamonaviy tarkibini vujudga keltirishga ko‘maklashayotgan xorijiy sarmoyadorlarga imtiyoz va preferensiyalarni taqdim etish tizimini takomillashtirish;

O‘zbekistonning bir qator xalqaro reytinglarda ishtirokini ta‘minlash va mavjud reyting ko‘rsatkichlarida egallagan o‘rnining pastligiga qarshi ijtimoiy-iqtisodiy, siyosiy-huquqiy va kompleks tadbirlarni amalga oshirish;

Investitsion muhit jozibadorligiga ta‘sir ko‘rsatadigan omillarni aniqlash, ularning ta‘sir doirasini aniq hisoblab chiqish.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. World Investment Report 2022. International tax reforms and sustainable investment. – <https://unctad.org/publication/world-investment-report-2022>

2. Дэниэлс Дж.Д., Радеба Л.Х. Международный бизнес: внешняя среда и деловые операции. 4-е.изд. – М.: Дело ЛТД, 2014. – 438с.

3. Левенцев Н.Н., Костюнина Г.М. Международное движение капитала: инвестиционная политика зарубежных стран: учебник. – М.: Экономист, 2007. – 368 с.

4. Хазанович Э.С. Иностранные инвестиции: учебное пособие. – М.: КноРус, 2013. – 311 с.

5. Pernia Ernesto M.; Salas John Michael Ian Sioson (2005) : Investment climate and regional development in the Philippines, UPSE Discussion Paper, No. 2005,01, University of the Philippines, School of Economics (UPSE), Quezon City

6. Вахобов А.В., Хажибакриев Ш.Х., Муминов Н.Г. Хорijiy investitsiyalar: o‘quv qo‘llanma. – T.: Moliya, 2010. – B. 153.

7. The Failed States Index Rankings. URL: – <http://ffp.statesindex.org/rankings>

8. Пинали Э. Инвестиционный климат и частный сектор. // Экономическое обозрение. 2005. №9.

9. Mustafakulov Sh.I. Investitsion muhit jozibadorligi: nazariya, metodologiya va amaliyot. Monografiya. BMA. 2017. 208-b.